

РЕЦЕНЗИЯ

От проф.д-р Минко Стоев Хаджийски, ВТУ „Св.Св.Кирил и Методий”

За дисертация на тема „ ИНТЕГРИРАНЕ НА ИЗКУСТВОТА В ПРЕПОДАВАНЕТО И ТЯХНОТО ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ МОТИВАЦИЯТА И УСПЕХА НА УЧЕНИЦИТЕ ” разработена от, АЙЯ АЛНАШЕФ за придобиване на научната и образователна степен „доктор” в направление 3.2 Психология.

Актуалността на разглежданата в дисертационния труд проблематика произтича от това, че в условията на мултиетническата държава нараства значението на културни фактори, които силно влияят на педагогическия процес, включително в мотивационен аспект. От друга страна системата на образованието има възможности за интегриране на различните видове изкуства в системата на преподаване. Това изисква сравнително ново мислене и педагогически усилия, за запазване на съществуващите стандарти и същевременно включване на арт-акценти и дейности. В този смисъл насочването на докторантката към изследване на влиянието на изкуствата върху мотивацията и успеваемостта на учениците е актуална и значима изследователска задача, която следва да се разглежда в по-общ от тясно етническият контекст.

1. Общо представяне на дисертационния труд.

Представеният докторантски труд е разработен в областта на етнокултурната и педагогическа психология. Състои се от три глави, заключение, литература и приложения с общ обем от 118 страници.

Основният текст съдържа 10 таблици и 5 фигури. Списъкът с използваната литература съдържа 81 заглавия на английски език, както и

някои интернет източници. Намирам същите за достатъчно информативни и подходящо подбрани с оглед на изследователската теза.

2. Съдържателни страни и акценти.

В Първа глава - Увод се представя проблема, виждането на авторката за актуалност и значимост на необходимостта от интегриране на изкуството в съществуващата учебна програма в определен район на арабски училища. *Целта* на изследването е заявена като „да се види влиянието на интегрирането на изкуствата в обучението и тяхното въздействие върху мотивацията и постиженията на учениците в училище“. *Методиката* на изследване е наблюдение, като кратко е обяснена самата процедура . Тя се изразява в сравняване на изследвана група и контролна такава. Основният изследователски въпрос, който съдържателно се припокрива с целта е „*Какво е влиянието на интегрирането на изкуствата в обучението и какво е влиянието му върху мотивацията и постиженията на учениците в училището?*“ Той е ранжиран в четири подвъпроса, които приемам за изследователски задачи. Същите са ясно определени и конкретни. На тази основа са формулирани и четири *хипотези*. Те са обективно верифицируеми със заявената методика.

Втората глава в превод е озаглавена *Теоретичен обзор на проблема.*

В нея авторката прави преглед на няколко важни за за изследването въпроси, като се позовава на англоезични източници. За по-добра прегледност в автореферата те са разделени в три параграфа, като обединяващата идея е връзката на обучението с изкуството. В съдържателен план заслужава да се отбележат следните по-значими акценти.

Логично, с оглед на темата е започнато с представяне на учителската професия, като начин за реализиране на образователните задачи с

характерни за изкуствата импровизация, спонтанност, креативност и уникална способност за изразяване. Свързването на преподаването с иновативни методи е възможно при подходяща мотивация на базата на склонност, способност и условия на средата. Интегрирането на изкуствата в методите на преподаване дава възможност за учене чрез преживяване в училище, на база на вътрешния свят на ученика. Това допълва вербалното и логическо познание и улеснява разбирането. В подкрепа на тази идея са представени десет водещи начина, по които изкуствата помагат на децата да учат и да формират качества, които са важни и за живота въобще. /с.20-23/.

Социално ангажирана и вероятно мотивирана от реалността, авторката отдава значително внимание на ролята на изкуството за социална промяна. Малко дискутираният у нас „Активизъм в изкуството“, е движение и подход, който се фокусира върху използването на изкуството като средство за изразяване на социални, политически или културни идеи и послания. Това е особено актуално в страни с проблеми на религиозна и етническа основа. В случая това движение се основава на практическата работа с изкуства, като основа за сътрудничество между учениците, родителите и членове на общността.

В края на параграфа се прави преход от общотeorетичното към практическото. За целта авторката представя идеи за характера на взаимодействието и ролята на учителя. Първото е основано на емоционалното разбиране, създаване на комфорт и удовлетворение сред учещите и реципрочност. А ролята на учителя излиза извън традиционното менторско отношение и се насочва към взаимното разбиране и дейност. Няколкото примера как на практика се осъществява интегриране на изкуства в преподаването на различни дисциплини са показателни за

разнообразяването на методите. Това помага за достигане до повече ученици, с различни стилове на учене, способности и желание.

Следващият параграф е свързан с *мотивацията и постиженията* като условие и резултат на учебния процес. На базата на литературни източници мотивацията е представена в поведенчески план. Като, мотивирани са определени целенасочени поведения, които имат посока, сила и качество. От тук и връзката, която се прави с мотивацията на училищната дейност – „качеството на участието на човека в задачата“. От друга страна възможността на учителя да избира между „вътрешна“ и „външна“ мотивация на учениците, се свързва с тази, която насърчава ученето и интерес към материала, а това е вътрешна мотивация. Постиженията, разбирани в смисъла на академични, са резултат от действието на различни фактори. Според авторката това са вътрешната мотивация, самодисциплината, отговорността и трудолюбието. Още повече, че изследванията показват, че „основният успех на учениците не зависи от външните ресурси, а от учебно-образователния процес, който се случва в класната стая.“

Третият параграф на теоретичния обзор е свързан с Творческото мислене. Макар същото да е широко използвано и дори клиширано като образователна цел от висш порядък, неговото разбиране и практическо постигане все още е въпрос на търсене. Поради тази причина авторката вероятно го включва в теоретичния си модел. Без да се спираме на основните значения и зависимости, които са описани, следва да се изкаже неформулираната пряко идея. А именно, че такова може да се достигне и със средствата на интегриране с изкуството. За това и самите учители следва да бъдат обучавани.

Третата глава в превод *Дизайн на емпиричното изследване* представлява същностно представяне на постановката, организацията и

резултатите от проверката на заявената цел и издигнати хипотези. Главата започва с припомняне на целта, изследователските въпроси и хипотези. Подробно е описан обекта на изследване, който се състои от два класо-основен и контролен. Направено е сравнение по емоционални, поведенчески и учебни критерии между двата.

Самото изследване е направено на базата на сравняване чрез наблюдение на резултатите /баловете/ на учениците от двата класа. Единият е изследван след интегрирано с изкуства преподаване по три дисциплини – аритметика, природни науки и арабски език. Другият /контролен/ е наблюдаван по същите дисциплини, но без интегрирано с изкуства обучение. Резултатите са представени таблично и графично.

Като цяло изследването показва ,че интегрирането на изкуства в преподаването на различни теми, които не са свързани с изкуството, допринася за по-голям интерес, успеваемост и мотивация на учащите. Това категорично се подкрепя от потвърждаването на хипотезите, представено като отговори на изследователските въпроси.

3. Приноси

Приносите на дисертационния труд на Айя Алнашеф могат да се търсят в два аспекта.

Единият е свързан с доказване на ползите от интегрирането на изкуствата в образователния процес. Същият има не само регионално, но и по-глобално значение.

Другият принос е практико-приложен и се състои в разработването на „ресурсен пакет“ за учители и работещи програми за внедряване на изкуството в израелски училища за обучение и професионално развитие на учители.

4. Бележки и препоръки.

Към представения за рецензия труд могат да се направят някои бележки, главно свързани с оформлението. Така например направеният Abstract в началото е излишен, като и Personal Note /на с. 4/ не приляга на научен текст. Същесвена бележка е отговорът само на изследователските въпроси, а не на хипотезите , които макар и припокриващи се донякъде все пак са различни неща. Освен това в постановката са пет на брой, а в резултата – четири.

5. Заключение

Общото впечатление от предложения труд е за актуалност, значимост и иновативност на разработвания проблем. Интересна е и методиката, както и предлагания продукт /прграми за обучение/. Самата дисертация оставя добро впечатление и поради факта, че не е утежнена с излишна статистика. Считам, че отговаря напълно на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор по психология”.

04.11.2023 г.

ПОДПИС: